

KRONİK

“Kürt Açılımı”

Faruk Alpkaya, A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi

Aslında, süreç daha 2005 yılında bir grup aydının PKK'ya silah bırakma çağrısı yapması, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın Diyarbakır gezisi ile başlamıştı. Ancak, AK Parti'nin hükümet olur olmaz başlayan ve sertleşerek süren seçkinler arası iktidar mücadelesi, siyasi şiddeti besleyen en önemli kaynak olan “Kürt Sorunu”na el atılmasına bir türlü olanak vermedi. 2007 yılında gerçekleştirilen Cumhurbaşkanlığı seçimi büyük bir krize dönüştü ve erken seçim kararı alan AK Parti, seçimlerde elde ettiği büyük zaferden sonra Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanı seçilmesini sağlayabildi. Seçimlerin ardından başlayan “Ergenekon Operasyonu” ise, iktidar mücadelesinde en iyimser ifadeyle yasal sınırları zorlayan bir seçkin hizbinin eylem ve propaganda gücünü büyük ölçüde budadı. Bu süreçte açılan AK Parti'yi kapatma davasının “devlet yardımı kesintisi” ile sonuçlanmasıyla birlikte AK Parti'nin eli büyük ölçüde rahatladı ve “Kürt Sorunu”nun çözümü için harekete geçti.

26 Şubat 2009 tarihli yapılan Milli Güvenlik Kurulu bildirisinde, geçmiş bildirilerden farklı olarak, artık standartlaşmış “bölücü terör ile mücadele” değerlendirmesi yerine şu satırlar yer alıyordu: “Irak'ta son dönemde vuku bulan gelişmeler ve Irak ile işbirliğinin, güvenlik, enerji ve ekonomi boyutları başta olmak üzere güçlendirilmesi amacıyla yürütülen temaslar ele alınmıştır.”¹ MGK'nin ilk bakışta çok da anlam taşımayan bu açıklaması bir süre sonra Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün ağzından biraz netleşti. Abdullah Gül, 10 Mart 2009'da Tahran'a giderken “Kürt Sorunu” hakkında soru soran gazetecilere şunları söyledi: “Yakında çok güzel şeyler olacak. Bu meseleyi sadece sınır dışına yüklemek yanlış olur.” Abdullah Gül'ün bu sözleri o günlerde pek de tartışılmadı, hatta bazı gazeteciler çok da yeni bir şey olmadığını söylediler. Örneğin, Ankara'nın etkili gazetecilerinden Fikret Bila, açıklamadan birkaç gün sonra şunları yazdı:

“Cumhurbaşkanı Gül'ün, “Kürt sorununda güzel şeyler olacak” derken kastettiği neydi? Yeni bir açılmıdan, projeden mi bahsediyordu?

¹ Bu ve izleyen MGK basın bildirileri MGK'nın resmi internet sitesinden alınmıştır. Bkz.: <http://www.mgk.gov.tr/Turkce/basinbildirileri2009.html> (20.08.2009).

Gül'ün, somut bir projeden söz etmediğini söyleyebiliriz. Örneğin, TRT'nin 24 saat Kürtçe yayına geçmesine benzer bir somut projeden söz etmiyor. Gül'ün kastı bu konuda Türkiye'de değişen anlayış ve oluşan yeni ortam. Özellikle devletin yaklaşımının eskiye oranla daha samimi ve gerçekçi olduğunu ifade etmeye çalışıyor. Artık konulara tabu şeklinde bakılmadığını, her şeyin tartışılabilirdiğini, her konuda samimi fikirlerin ortaya konulabilirdiğini kastediyor.

Nitekim gelişmeler de Cumhurbaşkanı Gül'ü doğruluyor. Kültürel zeminde atılan adımlar, eskiyle kıyaslandığında devletteki yaklaşım değişikliğini gösteriyor.”²

Gül'ün açıklamasının ardından yaşanan gelişmeler, daha doğrusu bu konuda hiçbir gelişme olmaması, Fikret Bila'nın saptamasını doğrular nitelikteydi. Türkiye'nin gündemi 29 Mart'ta yapılacak yerel seçimlere odaklanmıştı. Geçmiş yıllardan farklı olan tek şey 2004'te tekrar eyleme geçen PKK'nın, seçim döneminde eylemsizlik haline geçtiğini açıklaması, daha sonra da bu durumu 45 günlük sürelerle uzatması olmuştu. Bu arada, AK Parti'nin bütün çabasına rağmen, DTP yerel seçimlerden yönettiği belediye sayısını arttırarak çıkmıştı. Yerel seçimlerden hemen sonra, 4 Nisan'da Mardin'in Mazıdağı ilçesinin Zangirt Köyü'nde 45 kişi katledildi. Daha sonra “Kürt Açılımı”nın koordinasyonu ile görevlendirilecek olan İçişleri Bakanı Beşir Atalay, hemen olay yerine giderek “bu olay terör saldırısına benzemiyor” dedi. “Halbuki bu, PKK'nın üzerine atılmak üzere planlanan bir katliamdı. ‘Olay terör saldırısına uymuyor’ açıklamaları da bununla ilgiliydi. İçişleri Bakanı'nın açıklamalarıyla bu senaryonun önü alınmış oldu.”³

Aynı günlerde, ABD'nin yeni Başkanı Barack Obama Avrupa'ya gerçekleştirdiği ilk gezisinde Türkiye'ye gelmiş ve TBMM'de bir konuşma yaparak şunları söylemişti:

“Kimse hataya düşmesin. Irak, Türkiye ve Amerika'nın karşısında ortak bir terörizm tehdidi var. Buna Iraklıları bölmeye ve ülkeyi parçalamaya çalışan El Kaide de dâhil, PKK da. Terörizmin hiçbir haklı sebebi olamaz. Amerika Başkanı ve bir NATO müttefiki olarak PKK'yla mücadelede size gereken desteği sağlayacağımıza söz veriyorum. Bu durum, Türkiye ve Irak hükümeti ve tabii Kürt liderlerle işbirliği kurulması çabaları ve sizin Türkiye'deki

2 “Gül'ün Tahran'a Verdiği Mesaj,” *Milliyet*, 13 Mart 2009.

3 İsmail Beşikçi, “Kürt Sorunu Hakkında Algılamalar, Tartışmalar,” <http://www.kurdistan-post.org/Niviskar-op-viewarticle-artid-1891.html> (20.08.2009).

Kürtlere eğitim ve fırsat alanları yaratılması konusundaki süregelen çabalarınızla desteklenmeli.”⁴

Barack Obama ‘tarihi’ olarak nitelenen bu konuşmasından sonra o güne kadar Başbakan Recep Tayyip Erdoğan tarafından kabul edilmeyen DTP Genel Başkanı Ahmet Türk Erdoğan’la görüşmüştü. Obama’nın ziyaretinden sonra “Kürt Sorunu” Türkiye’nin gündeminden büyük ölçüde düştü, ekonomik kriz, işsizlik ve “Ergenekon Davası” gibi konular ön plana çıktı. Ancak, “Kürt Sorunu,” Irak’taki gelişmeler bağlamında her MGK toplantısında gündemde kendisine yer buldu: 28 Nisan’da yapılan toplantıda “Irak ile olan ilişkiler[...] ve bu çerçevede Irak’tan kaynaklanan terör ile mücadelede geline aşama bütün boyutlarıyla” değerlendirildi. 30 Haziran’da yapılan toplantıda ise “terörle mücadele boyutu dâhil, Türkiye-Irak ilişkilerindeki son gelişmeler etraflıca” ele alındı.

Mayıs başında *Milliyet* gazetesi yazarı Hasan Cemal Kuzey Irak’a giderek çeşitli görüşmeler yaptı, bu arada PKK’nin yöneticilerinden Murat Karayılan ile de görüştü. İzlenimlerini bir dizi yazıyla aktaran Hasan Cemal dizinin son yazısını şu satırlarla bitirdi:

“Silahlar susmalı!

29 Mart öncesinde yaşanan son 25 yılın en sakin kışında olduğu gibi silahlar susmalı. Çünkü yazımda belirttiğim gibi, parmaklar tetiğe uzunca bir süre basmamalı. İki taraftaki ‘şahinler’in muhtemel provokasyonlarına karşı olanca uyanıklık içinde ve perde arkasında ciddi bir diyalog mekanizması kurulup, işletilmeli!”⁵

Gene de, konu, PKK’nin eylemsizlik halini uzattığı açıklamaları bir yana bırakılırsa, Abdullah Öcalan’ın “Kürt Sorunu”nun çözümü için 15 Ağustos’ta bir yol haritası açıklayacağını duyurulmasına kadar uzun süre gündemin arka sıralarında kaldı.⁶ Bu açıklamayı gerek köşe yazarlarının gerekse hükümet

4 “ABD Başkanı Obama TBMM’de Konuştu,” Amerika’nın Sesi.

<http://www.voanews.com/turkish/archive/2009-04/2009-04-06-voa10.cfm?moddate=2009-04-06> (20.08.2009).

5 “O Kadar Güç mü? Parmaklar Tetikten Çekilse Silahlar Susmuş Olmaz mı?,” *Milliyet*, 9 Mayıs 2009.

6 MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli, konu gündemin arka sıralarındayken, Cumhurbaşkanı’nın açıklamasından yola çıkarak gelişmeleri eleştirmişti: “Cumhurbaşkanı Gül’ün Kürt sorunu tanımıyla sözde çözüm için ümit dağıttığı ve müjde verdiği bu ortamda, Türk Devleti’nin, Türk hükümetinin ve kendisinin mutabık kaldıkları zemin hangisidir? Kimlerle anlaşılmış, kimlerin onayı alınmıştır? Hangileri milletimize dayatılmaya çalışılacaktır? Süreç kimlerle olgunlaştırılmıştır? Kime sorulmuş, kimlerle mutabık kalınmıştır? Kaçırılmaması gereken fırsat nedir? MHP ve

üyelerinin açıklama ve yorumları izledi ve “Kürt Açılımı” giderek gündemin en önemli konusu olmaya başladı.⁷ 20 Temmuz’da Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu gazetelerin Ankara temsilcileriyle buluştu ve konuyla ilgili soruları yanıtladı:

“Abdullah Öcalan’ın 15 Ağustos’ta (PKK’nın 1984’te Eruh ve Şemdinli’ye baskın düzenlediği tarih) açıklayacağı belirtilen yol haritasının, Irak ve ABD ile yürütülen ve çözüm aranan sürece dahil olup olmadığını sordum. Şu yanıtı verdi:

‘Türkiye’nin kendi iradesiyle bulacağı çözümler vardır. Hangi zeminlerde konuşacağımız bellidir. Bunlar da Bakanlar Kurulu ve Milli Güvenlik Kurulu’dur. Başka zemin aramamak lazım. Türkiye’nin zeminleri bellidir.’

Davutoğlu, İmralı’yı dikkate alan bir hava içinde değil. Çözümün Ankara’da ve anayasal zeminlerde bulunacağı düşüncesinde.”⁸

Nihayet, Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, 27 Temmuz’da Kayseri’ye yaptığı bir özel ziyaret sırasında bir gazetecinin “Türkiye’de güzel şeyler olacak dediniz, oluyor mu?” diye sorması üzerine şunları söyledi:

“Bunların hepsi olacak. Herkes güzel şeylerin olmasına yardımcı olur. Herkes yardımcı da oluyor, herkes. Türkiye için güzel şeyler olacaktır. Bunlar tartışılarak, konuşularak, büyük bir sorumluluk duygusu içinde hep yapılacak şeylerdir. Bu açıdan bütün devlet organları başta olmak üzere Türkiye’nin düşünen insanları, aydınları, entelektüelleri, yazarları, çizerleri görüyorsunuz, gayet canlı bir tartışma da yapılıyor. Önemli olan burada ülkemizi problemlerden nasıl kurtarabiliriz ve ülkemizin önünü nasıl açabiliriz, bütün vatandaşlarımızı nasıl kazanabiliriz, Türkiye’nin bütün

aziz milletimiz Cumhurbaşkanı Gül ve Başbakan Erdoğan’dan bu soruların cevabını acilen beklemektedir.” “Kürt Açılımı İzaha Muhtaç,” *Yeni Şafak*, <http://yenisafak.com.tr/Politika/?t=13.05.2009&i=186054> (26.08.2009).

⁷ Ertuğrul Özkök, 18 Temmuz’daki yazısını bu konuya ayırdı ve şunları yazdı:

“Ben **Öcalan**’ın yapacağı açıklamayı merakla bekliyorum.

Çünkü hâlâ şuna inanıyorum.

Kürt sorununun çözümünde onun çok önemli bir rolü olabilir.

Türkiye’nin bugüne kadar **Öcalan**’la gerçekçi bir ilişki kurmaya çalışmamasını tarihi bir yanlışlık olarak görüyorum.

Yıllardır ben dahil hepimizin resmi tezi onu "**çetebaşı**", "**elebaşı**", "**bebek katili**" sıfatlarıyla adlandırmak oldu.

Hiç kuşkusuz, PKK cinayetleri iki-üç neslin ona karşı tutumunu derinden etkiledi.

Şimdi önümüzde bu sorunu çözmek için daha uygun bir psikolojik iklim var.”

“İmralı’da Hareket Var,” *Hürriyet*, 18 Temmuz 2009.

⁸ Fikret Bila, “Davutoğlu’na Göre İmralı Zemin Değil,” *Milliyet*, 21 Temmuz 2009.

vatandaşlarının Türkiye Cumhuriyeti'ne olan aidiyet duygusunu nasıl güçlendirebiliriz. Herkes, ben bu ülkenin en şerefli vatandaşım diye nasıl bunu hisseder, yapılacak şeyler bunlardır. Aslında Türkiye'nin demokratikleşme süreci, reform süreci de bununla ilgilidir. Ülkemizin çok meseleleri vardır, her ülkenin çeşitli meselleri olduğu gibi. Türkiye bu çeşitli meseleleri demokrasinin standartlarını yükselterek, kendine öz güven duyarak, farklılıklarını zenginlik olarak halledecektir. Bu da herhalde Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan herkesin, sorumlu olan herkesin en mutlu olacağı şeylerdir. Problemlerimizi çözersek, o zaman Türkiye'nin önünün ne kadar daha büyük açık olduğunu, bütün Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının, bütün Türk vatandaşlarının, Türk insanının ne kadar çok daha özlediği standartlara, noktalara süratle ulaştığını göreceğiz. [...]

"Türkiye'nin kendi sıkıntılarını problemlerini kendisinin çözmesi iradesidir. Türkiye'nin birçok meselesi vardır. Bu meselelerimizi çözmekte bizim kendi inisiyatifimizde ne kadar çok gerçekleşirse, o kadar çok doğru olur. Bunlar da şu şekilde olacaktır. Türkiye'nin demokratik standartları toplu şekilde yükseltince, problemler otomatik olarak zaten çözülecektir. Buna böyle bakmak lazım. Önemli olan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan herkesin doğudan batıya, kuzeyden güneye herkesin bu ülkeye olan aidiyetini pekiştirmek, herkesi kendi ülkesinde mutlu mesut yapmak. Mutlu ve mesut olmanın yolları vardır. Bir taraftan zenginlik olacak. Ekonomik kalkınma söz konusu olacak, herkes müreffeh olacak. Diğer taraftan demokratik standartlar en yüksek seviyede olacak. Bütün bunlar gerçekleştiğinde doğudan batıya bütün vatandaşlarımızın etnik yapısı ne olursa olsun Türküm der, Kürtüm der, başka bir şey söyleyebilir. Bunlar olabilir ama herkes Türkiye Cumhuriyeti vatandaşıdır ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan herkes, Türkiye'nin eşit vatandaşıdır. Anayasamıza göre zaten her şey açıktır. Hiçbir fark söz konusu değildir ama problemler, demokratik standartlarla ilgili problemler vardır. Başka konularla ilgili problemler vardır."⁹

Türkiye-ABD-İrak Üçlü Mekanizma Ana Komite toplantısı Ankara'da gerçekleştirildi. Toplantının ardından İçişleri Bakanı Beşir Atalay ve Irak Ulusal Güvenlik Bakanı Şirvan El Vaili ortak bir basın açıklaması yaptılar. Atalay, açıklamada yürütülen "demokratik açılım ve bu sorunun çözümüne yönelik çalışmaların devam ettiğini, [...] bu konuda bir açıklama yaparak çalışmalar konusunda kamuoyunu bilgilendireceğini" söylerken; Vaili konunun

⁹ "Türkiye İçin Güzel Şeyler Olacak," *Sabah*, http://www.sabah.com.tr/Siyaset/2009/07/27/turkiye_icin_guzel_seyler_olacak (20.08.2009)

“Türkiye’nin iç meselesi” olduğunu belirtti.¹⁰ Aynı gün Ertuğrul Özkök tekrar konuya dönerek sorunun ve çözüm yollarının tartışılmasını desteklediğini ve “eğer siyasiler şu veya bu nedenle, oy korkusu veya şahsi korkudan bu sorunu çözecek cesareti gösteremiyorsa, artık halk, aydınlar, sivil toplum örgütleri ayağa kalkmalı. PKK terörüne karşı mücadelede cesurdum. Şimdi silahların bırakılması konusunda da aynı cesareti göstermemiz gereki[yor]” diye yazdı.¹¹

29 Temmuz’da Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TÜSİAD) Yönetim Kurulu Başkanı Arzuhan Doğan Yalçındağ başkanlığındaki heyet, DTP Genel Başkanı Ahmet Türk’ü, TBMM’deki makamında ziyaret etti. Ziyaretten sonra bir gazetecinin, “Hükümet, çözüm yolunu hazırlarken Öcalan’ı muhatap almalı mı?” sorusuna Türk, “Tabii ki... Toplumda, kamuoyunda, herkesçe ‘Öcalan nasıl bir yol haritası ortaya koyacak?’ diye merakla bekleniyor. O kadar merakla bekleniyorsa, elbette ki rolü de önemi de olacak. Bunu, gözardı edemeyiz, gerçekçi olmamız lazım” karşılığını verdi. Türk, “Muhatap alınmalı mı?” sorusunu ise “Tabii ki bunun ortaya koyacağı formüller önemlidir” diye yanıtladı.¹²

30 Temmuz’da İçişleri Bakanı Beşir Atalay merakla beklenen basın toplantısında şunları söyledi:

“Kürt meselesi olarak adlandırılan meselenin vatandaşlarımızın demokratik haklarının genişletilmesi ve pekiştirilmesiyle, nerede yaşarsa yaşasın her vatandaşımızın kendisini devletin eşit ve hür ferdi olarak hissetmesini sağlamakla çözülebile-ceğine biz inanıyoruz. Bu nedenle çözüm sürecinin yönü demokratikleşmedir.

Demokratikleşme adımlarını toplumun tüm kesimleriyle birlikte atmak istiyoruz. Bu mesele sadece partimizin ya da hükümetimizin değil tüm toplumun meselesidir. Herkesin bu süreçte lütfen yıkıcı değil yapıcı olması, çözüme katkı sağlayıcı bir tutum içinde olması gerekir ve biz bunu bekliyoruz. Buradan tüm siyasi partilerimize, aydınlarımıza, yazarlarımıza, sivil toplum örgütlerimize, sendikalarımıza, medyamıza kısaca konuya kafa yoran tüm toplumsal ve siyasi aktörlere de seslenmek istiyorum, gelin bu sürece katılın. Milletimize çok ağır bedeller ödeten, soframızdan lokmalar eksiltlen ve geleceğimize ipotek koyan bu sorunu hep birlikte çözelim.

10 “Türkiye Irak’a 150 Kişilik Terörist Listesi Verdi,” *Yeni Şafak*, <http://yenisafak.com.tr/Politika/Default.aspx?t=28.07.2009&c=2&area=4&i=201409> (26.08.2009)

11 “Cesur Türkler, Cesur Kürtler,” *Hürriyet*, 28 Temmuz 2009.

12 “TÜSİAD’dan DTP’ye Ziyaret”, *Yeni Şafak*, <http://yenisafak.com.tr/Ekonomi/Default.aspx?t=29.07.2009&c=3&area=6&i=201626> (26.08.2009)

Sayın Başbakanımız'ın 2005 yılında Diyarbakır konuşmasıyla başlattığı demokratik açılımları geliştirme hususunda azimli, sabırlı, cesur ve kararlı adımlar atmak niyetindeyiz. Bu konuda başlatılan çalışmalara tüm kurum ve kuruluşlarımızın katkısı sağlanmakta olup, alınacak tedbirlerin bir devlet politikası olarak hayata geçirilmesine büyük önem addediyoruz. Bu çerçevede ilgili kamu kurum ve kuruluşlarımızdan katkılar istenmiş olup, alınan öneriler değerlendirilmeye başlanmıştır.

Çalışmalarımızda çeşitli ülkelerin bu konudaki tecrübelerini inceliyoruz. Daha geçen hafta İsveç'te, İspanya İçişleri Bakanı ile tekrar bazı konuları paylaştım. Tabii o ülkelerin birikimlerini, tecrübelerini de biz iyi inceledik, değerlendirdik ve değerlendiriyoruz. Ancak hiçbir ülkenin benimsemediği yöntemi ülkemize aynen uygulamak gibi bir düşüncemiz yok zaten böyle bir şey de mümkün değil. Biz kendimize özgü, ülkemizin ve insanımızın şartlarına uygun kendi modelimizi uygulamaya çalışıyoruz. Türkiye'ye ve kendimize güveniyoruz. Bu çalışmaların sonucunda inşallah çözüm konusunda dünyaya örnek olacak bir Türkiye modeli de biz oluştururuz.”¹³

Açılımı koordine etmekle görevlendirilen İçişleri Bakanı Beşir Atalay bu açıklamanın ardından ilk görüşmesini 1 Ağustos'ta bir grup gazeteciyle yaptı; bu görüşmeyi siyasi partilere, sendikalara, sivil toplum örgütlerine yapılan ziyaretler izledi. MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli, ilk toplantı üzerine yapılan görüşmelere ve gelişmelere açıkça tavrı aldı:

“25 yıldan bu yana Suriye, Kandil, PKK odaklarını ziyaret edip onlarla görüşerek, tek yanlı Türkiye’de PKK’ya yandaşlık yapanlar, hiçbir dönemde Türk milletinin milli ve manevi değerlerine sahip çıkmayanlar, şimdi İçişleri Bakanı’nın Kürt Açılımı projesinde devletin güvenliğini tehdit edecek grubun içerisine gelerek Türkiye’de demokratik açılım bahanesiyle bölünmeye gayret gösteriyorlar, cesaret veriyorlar”

diyerek toplantıya katılan gazetecileri “12 Kötü Adam” olarak tanımladı.¹⁴

5 Ağustos 2009’da, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, AK Parti Genel Başkanı sıfatıyla, 2007 seçimlerinden beri kendisinden randevu isteyen DTP Genel Başkanı Ahmet Türk ile görüştü. Görüşmede, Başbakan Erdoğan, “Eksik ve haklı taraflar varsa bunlar konuşulabilir. Diyalog çok önemli, ancak, sağlıklı şekilde yürütülebilmesi için şiddetin mutlaka ortadan kalkması gerekiyor” diyerek Türkiye’nin en önemli sorununun çözüm yerinin meşru zeminler ve TBMM olduğu vurgusunda bulundu. DTP Genel Başkanı Türk ise, “Elimizden

13 “Azimli Sabırlı Kararlı ve Cesuruz,” *Yeni Şafak*, <http://yenisafak.com.tr/Politika/Default.aspx?t=30.07.2009&c=2&area=4&i=201773> (26.08.2009)

14 “Çalışmaya Giden Gazeteciler ‘12 Kötü Adam’,” *Hürriyet*, 2 Ağustos 2009.

geleni yapmaya hazırız. Bu sorunun çözümü konusunda önemli bir aktör olduğumuz kabul edilmeli. Sadece görüşlerimizi not etmekle yetinmeyin. Çünkü biz Kürtlerin temsilcisiyiz” diye konuştu. Türk, “Güven probleminin aşılmasında diyalog çok önemli. Bu anlamda bu görüşme bir tıkanmayı önlemiş, sürecin önünü açmıştır. Güvene dayalı diyalogun devamından yanayız” dedi.¹⁵ CHP Genel Başkanı Deniz Baykal, bu görüşme üzerine, o güne kadar ‘içeriği belli olmadığı’ için karşı çıktığı “Kürt Açılımı”na “Görüşmenin muhatabı hiç kuşku yok PKK’dır. PKK’nın çeşitli biçimlerde yansımasıdır. Bunu saklayarak, gerçeği örtbas ederek bir yerlere varmak mümkün değildir. Önce bu tip işlerde samimiyet, dürüstlük esastır. Başbakan’ın dillinin altındaki baklayı çıkarması lazımdır” diyerek açıkça cephe aldı.¹⁶

Sürecin başından beri açılıma destek konusunda en açık tavrı alan Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Bitlis’e yaptığı gezi sırasında Güroymak’ı tarihi adı olan “Norşin” olarak andı ve “Başımızı kuma gömmeyelim. Gerçeklere bakalım. Bugün Türkiye’nin en önemli meselesi budur. Bunu bilerek hareket ediyorum. Bu olay zihnimin en önemli bölümünü işgal ediyor. Bütün çabamız çözümdür” diyerek herkesi sürece destek olmaya çağırdı.¹⁷ Ancak, hükümetin koordinasyon ile görevlendirdiği İçişleri Bakanı Beşir Atalay’ın CHP ve MHP ile görüşme isteği bu partiler tarafından daha baştan reddedildi.¹⁸ Buna rağmen, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, 11 Ağustos’ta partisinin grup toplantısında duygusal bir konuşma yaparak siyasi sonucu ne olursa olsun, bu meseleyi çözmeye kararlı olduklarını açıkladı.¹⁹ Recep Tayyip Erdoğan, birkaç gün sonra CHP ve MHP genel başkanlarını bir kez daha sürece katılmaya çağırdı: “Bu devlet politikası olacak. Kapılarınızı kapatmayın, sürecin dışında kalmayın. Bedeli ne olursa olsun bu meseleyi inşallah çözüm yoluna koyacağız.”²⁰

15 “Umutlarımız Arttı,” *Milliyet*, 6 Ağustos 2009.

16 “Kandil’le Görüşme Yapıyor,” *Hürriyet*, 6 Ağustos 2009.

17 “Başımızı Kuma Gömmeyelim,” *Hürriyet*, 10 Ağustos 2009.

18 “Randevu İstemeye Hazırlanan Atalay’a CHP ve MHP’den Ret,” *Hürriyet*, 11 Ağustos 2009.

19 “Bedeli Ne Olursa Olsun Yapacağız,” *Hürriyet*, 12 Ağustos 2009.

20 “Bedeli Ne Olursa Olsun,” *Hürriyet*, 15 Ağustos 2009. *Hürriyet* gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Ertuğrul Özkök ise, konuyu daha geniş boyutlu ele almak gerektiğini belirten bir yazı ile tartışmaya katıldı:

“Hayır arkadaşlar.

Kürt sorununun çözümü, bir demokratikleşme meselesi değildir.

Daha önce bir insanlık meselesidir.

O mesele de ancak, gerçek demokrat, hoşgörülü insanlar, partiler ve liderler tarafından çözülebilir.

Etnik meseleleri bıçakla keser gibi çözmüş çok sayıda totaliter rejim de vardır.

CHP ve MHP'nin süreci sert bir biçimde eleştirmeleri, sürece katılanları "hain" olarak tanımlamaları, Başbakan Erdoğan'ın ise her bedeli ödemeyi göze alarak bu sorunu çözecekleri açıklamaları arasında Milli Güvenlik Kurulu 20 Ağustos'ta toplanarak konuyu görüştü ve şu açıklamayı yaptı:

"A. Türkiye'nin güvenliğini yakından ilgilendiren önemli iç ve dış gelişmeler gözden geçirilmiştir. Bu bağlamda, Kurul'un önceki toplantılarında da yapılan değerlendirmelerin ışığında; devletimizin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü pekiştirmek, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak üzere, İçişleri Bakanlığı eşgüdümünde yapılan çalışmalar hakkında Kurul'a bilgi sunulmuş ve çalışmaların devamı tavsiye edilmiştir.

B. Son gelişmeler ışığında, Irak'taki durum değerlendirilmiş, Türkiye-İrak-ABD arasında oluşturulan üçlü mekanizma sürecindeki gelişmeler gözden geçirilmiş, Iraklı gruplarla yapılan temasların yararına işaret edilmiş, Türkiye-İrak Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi toplantısı hazırlıkları hakkında bilgi alınmıştır."²¹

MGK'nın bu açıklaması gazeteler tarafından sürece destek olarak değerlendirildi.²² MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli ise açıklamayı Mondros Mütarekesi'ne benzeterek açılımın 'devlet politikası' olduğu yaklaşımını kabul etmeyeceklerini vurguladı ve sessiz kalan MGK'nın asker üyelerini göreve davet etti:

"Bir konunun Cumhurbaşkanı ve Başbakan tarafından savunuluyor ve bunun da bir yüksek kurulda konuşuluyor olması da o konuyu milli ve meşru hale getirmeyecektir. Nitekim milletimize esaret dayatan Mondros Mütarekesi'nin de devlet yönetiminin rızası ile hayat bulduğu bilinen en acı gerçeklerden birisidir.

Çünkü onlar için, bir hakkı geri almak, vermektense daha kolaydır.

Halepçe'ye atılan zehirli gazdan geriye kalan fotoğrafları unutmadık.

Kürt sorununun kalıcı çözüme ulaşması için bütün Türk halkının çözümü olmalıdır.

Yani kimsenin yenmediği, kimsenin yenilmediği bir çözüm.

Bunu da ancak hoşgörülü, çoğulcu, demokrasiye hayatın her alanında inanmış, kolektif bir akıl ve duygu başarabilir." "Gece Treni," *Hürriyet*, 13 Ağustos 2009. Bu arada Abdullah Öcalan'ın 15 Ağustos'ta açıklaması beklenen "yol haritası"nın gecikeceği duyurulmuştu.

21 <http://www.mgk.gov.tr/Turkce/basinbildiri2009/20agustos2009.html> (28.08.2009).

22 "Üniter Yapılı Şartlı Destek," *Hürriyet*, 21 Ağustos 2009; "MGK'dan Destek," *Yeni Şafak*, 21 Ağustos 2009; "MGK'dan Tam Destek," *Milliyet*, 21 Ağustos 2009; "MGK 'Açılıma Devam' Dedi," *Akşam*, 21 Ağustos 2009.

Milli Güvenlik Kurulu, kendisine görev, yetki ve sorumluluk veren bir kanunla kurulmuş Anayasal kuruluştur. Ancak bu kuruluşun, devletin ve milletin bekasına halel getirecek köklü ve kalıcı tavsiye kararlarını alması ve buna da devlet politikası denilmesi kabul edilemez bir yaklaşımdır.

Bildiride yer alan, hükümet tarafından başlatılan sözde açılım, fırsat ve çözüm denilen yıkım sürecinin ‘devletimizin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü pekiştirmek’ olarak tanımlanma çabası yapılanla söylenenin taban tabana zıddıdır. Bu tarihi sapmaya onay verenler ve taşıyanlar kadar sessiz duranlar veya ses çık[ar]mayanlar da ağır ve tarihi vebal altından asla kurtulamayacaklardır.”²³

CHP Genel Başkanı Deniz Baykal da, kısa bir sessizlikten sonra, açılımın Türkiye’yi Yugoslavya’ya benzeteceğini söyleyerek Cumhurbaşkanı ve Milli Güvenlik Kurulu’nun süreci desteklemesini eleştirdi:

“Başlatılan süreç, Türkiye’yi olumsuz etkilemeye başladı; gerilim kendisini gösteriyor. Bu gerilimin Başbakanı, Cumhurbaşkanı, Milli Güvenlik Kurulu’nu da kapsamı içine aldığı üzüntüyle görüyorum. Bunların hepsi Türkiye’de artık gerilimin tarafı haline dönüşmeye başlamışlardır. Toplumda da ciddi sorular sorulmaya başlamıştır. ‘Bu çalışmaların sonunda etnik ayrışmanın, bölünmenin gündeme gelip gelmeyeceği kaygısı’ Türkiye’nin her yerindeki insanlarda ortaya çıkıyor. Bölünme kaygısı toplumsallaşıyor.

Üniter devlet sözü, milli kimliğin bölünmesi düşüncesini kamufle etmek için kullanılamaz. Devlet üniter, ama millet parçalanmış, millet etnik kimlikler millileştirilerek, siyasallaştırılarak dağıtılmış... Öyle bir şey olamaz. Türkiye gerçekten tarihi bir dönüm noktasındadır. Nitekim İmralı’dan yapılan açıklamalar, ‘Yapmakta olduğumuz iş Atatürk’ün devlet kurmasına eşit değerde bir iştir’ denilmektedir. Evet, gerçekten öyledir. Eğer bu düşünceler hayata geçirilir, Türkiye milleti çözülmek istenir ve bu konuda adımlar atılırsa bu, Türkiye Cumhuriyeti anlayışının artık sonuna gelinmiş olduğu ortaya [koyar]. Bu ayrışmanın sonunda güzellik, kardeşlik, barış, demokrasi, insan hakları çıkar diye düşünenler vahim bir yanılgı içindedirler. Bu sürecin sonunda çatışma, gerginlik çıkar. Irak’ta, Yugoslavya’da ne çıktıysa Türkiye’de de o çıkar.”²⁴

CHP ve MHP sözcülerinin sürece yönelik eleştirilerine MGK’yı da katmaları ve TSK’nın sessiz kalmasını eleştirmeleri üzerine Genelkurmay Başkanı İlker Başbuğ, Zafer Haftası dolayısıyla sessizliğini bozdu. Yaptığı açıklamanın

23 “Bildiriye Mondros’lu Hatırlatma,” *Hürriyet*, 22 Ağustos 2009.

24 “Yugoslavya Gibi Oluruz,” *Hürriyet*, 25 Ağustos 2009.

önemli bir bölümünü konuya ayıran Başbuğ hükümete, muhalefet partilerine ve kamuoyuna mesajlar verme yolunu seçti:

“Anayasa'nın değiştirilmesi teklif bile edilemez olan 3'üncü maddesinde ifade edildiği gibi **‘Türkiye devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçe'dir.’** Türk Silahlı Kuvvetleri, ATATÜRK tarafından bizlere emanet edilen ve Anayasa'nın 3'üncü maddesinde de belirtildiği şekilde; Türkiye Cumhuriyeti'nin ulus-devlet ve üniter-devlet yapısının korunmasında taraftır ve taraf olmaya da devam edecektir.

Ülkelerin ve milletlerin bütünlüğünün korunmasının bir bedeli vardır. Türk Silahlı Kuvvetleri; bu bedelde kendisine düşen tarihi görev ve sorumlulukların bilinci içerisinde.

Bugüne kadar bölücü terör örgütü ile mücadelesinde 5003 evladını şehit veren Türk Silahlı Kuvvetleri, Anayasa ve yasalar çerçevesinde, bölücü terör örgütüne karşı bugüne kadar dünyada eşine hiç rastlanmayan bir başarı ve özveriyle yürüttüğü mücadeleye bundan sonra da artan bir kararlılıkla devam edecektir.

Türk Silahlı Kuvvetleri, bölücü terör örgütüne karşı yürütülen mücadeleyi kararlılıkla sürdürürken, güvenlik alanının dışında kalan ekonomi, sosyo-kültürel ve uluslararası alanlarda da devlet tarafından gerekli tedbirlerin alınmasının önemli olduğuna inanmaktadır.

Türk Silahlı Kuvvetlerinin bu konularla ilgili görüşleri bilinmekle birlikte, emsalsiz Büyük Zaferi kutladığımız bu hafta münasebetiyle, bu konulara ilişkin düşünce ve duruşumuzun bir kez daha ifade edilmesinde yarar görülmektedir.

Türk Silahlı Kuvvetleri;

- Ulus-devlet ve üniter-devlet yapısına hiçbir gerekçeyle zarar verilmesini kabul edemez.

- Kültürel farklılıklara saygılıdır. Ancak kültürel farklılıkların siyasallaştırılmasını, başka bir ifadeyle siyasal temsil aracı olmasını, toplumsal siyasal kimlik unsuru haline getirilmesini, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası içinde mümkün göremez.

- Terör örgütü ve destekleyicileriyle ilişki kurulmasına yol açabilecek hiçbir faaliyet içinde bulunamaz.

- Demokrasinin sunduğu fırsat alanlarını kullananların, bireylerin en temel hakkı olan yaşam hakkını hedef alan terör faaliyetlerini hiçbir nedenle hoş görmelerini kabul edemez.

- Usul ve yöntem esaslı belirlenir, noktasından hareketle takip edilecek usul ve yöntemlerde özenli olunmasının gereğine inanır.

- Her konuyu tartışabilme özgürlüğünün, devletin varlığını riske sokacak, ülkeyi kutuplaşmaya, ayrışmaya ve çatışma ortamına sokacak konuları içermemesi gerektiğine inanır.”²⁵

Genelkurmay Başkanı'nın bu açıklamasını siyasi partiler kendi bakış açılarından yorumlama çabası içine girerken, Ertuğrul Özkök bir kez daha konuya değinerek Türkiye'nin bir karar anına girdiğini, artık geri dönmeyen ya da hiçbir şey yapmadan idare etmenin mümkün olmadığını, büyük siyasetçilerin böyle anlarda ortaya çıkacağını yazdı:

“Elbette benim de vazgeçemeyeceğim çizgiler var.

Elbette **Baykal**'ın da, **Bahçeli**'nin de bazı endişelerini paylaşıyorum.

Ama hepimizin üzerinde anlaşabileceği çizgiler üzerinde bir çözümün mümkün olduğuna bütün kalbimle inanıyorum.

O yüzden diyorum ki;

Buradan asla geri dönmemeliyiz.

Yola devam etmeliyiz.

Bu kanı durdurmaliyiz.

25 yıl boyunca bunca kana, bunca savaşa, dövüşe rağmen bir tek Kürt'ün kapısını işaretlemeyen, komşusuna saldırmayan bu büyük milletin kendine yakışan barışı kendi iradesiyle kurabileceğini bütün dünyaya ispat etmeliyiz.

Ben bu cesarete sahibim.

Siyasilerden de aynı cesareti bekliyorum.”²⁶

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan da aynı gün yaptığı “Ulusa sesleniş” konuşmasında çözüm konusunda kararlı olduklarını vurgulayarak herkese çözüm için çalışma çağrısı yaptı:

“En başta ifade ettiğim gibi bu meseleyi her türlü istismardan, her türlü polemikten uzak ele almak; çare arayışlarına samimiyetle, hassasiyetle katkıda bulunmak hepimizin ortak görevidir.

Bizim kimseye her şeyi biz yapalım, kuralı biz koyalım, çerçeveyi biz çizelim gibi bir dayatmamız yok. Çünkü biz Türkiye'nin tamamı değiliz.

Biz herkese bir çağrıda bulunuyoruz.

Gelin bu ülkenin kanayan bütün yaralarına, evet, tekrar söylüyorum, bütün yaralarına merhemi hep birlikte bulalım diyoruz.

25 http://www.tsk.tr/10_ARSIV/10_1_Basin_Yayin_Faaliyetleri/10_1_8_Mesajlar/2009/30agustos_zaffer_bayrami_mesaji_25082009.html (28.08.2009).

26 “Ben, Ertuğrul Özkök,” Hürriyet, 27 Ağustos 2009.

Burada siyasi istismar yapılmaz, burada siyasi rant hesabına girilmez.

Herkesi çözümün bir parçası olmaya çağırıyoruz.

Geçmişteki klişeler bir işe yaramadı, gelin yeni bir açılım gerçekleştirelim, bu yakıcı meseleye akliselimi getirelim diyoruz.

Neden olmayacağını yıllarca konuştuk, gelin bugün de nasıl olacağını konuşalım diyoruz.

Bu mesele bu milletin meselesidir, bu ülkenin meselesidir, gelin bir ucundan tutun da bu ağırlığı bu ülkenin üstünden kaldıralım diyoruz.

Tarih boyunca diz kırıp aynı sofraya oturmuş, aynı türküyü beraberce söylemiş, vatanı savunmak için aynı cephede saf tutmuş bu insanların gönül ahengini bozan nedir, gelin birlikte bulalım diyoruz.

Bu mesele demokrasi meselesidir diyoruz, çözümü arayıp bulmak görevi herkesten çok millettten vekâlet alanlara düşer diyoruz.

Bu meseleyi her türlü önyargıdan, her türlü polemikten, her türlü asabiyetten, her türlü istismarlardan uzak biçimde gelin milletin huzuruna getirelim diyoruz.

Üniversitelerimiz konuyu tartışsın, aydınlarımız, sanatçılarımız, sivil toplum kuruluşlarımız, medyamız, yediden yetmişe bütün insanlarımız bu konuyu hakkını vererek bir daha düşünsün diyoruz.

Vatan toprağının bir köşesindeki bir yara gün gelir bütün vücudu sarar, kangrene çevirir, gelin daha fazla geç kalmadan o yarayı hep birlikte saralım diyoruz.

Gelin yanlış neyse, hata neyse, kusur neyse, çok geç olmadan bütün bu yanlışlıkları düzeltelim diyoruz.

Gelin bu ülkeyi demokrasisiyle, adaletiyle, özgürlüğüyle, refah ve istikrarıyla, barış ve kardeşliğiyle dünyaya örnek bir ülke haline getirelim diyoruz.

Olumsuzluklar üzerine çözüm bina edilemez.

Yanlışlar üzerine doğru bina edilemez.”²⁷

Bu satırlar yazılırken, Türkiye’deki siyasi aktörler “kırmızı çizgileri”ni çizerek pozisyonlarını belirlemiş ve pazarlık alanını oluşturmuştu. Genel kanı, özellikle psikolojik boyutu önplana çıkmış düzenlemelerle Anayasa’nın üçüncü maddesi aşılmadan gerçekleştirilecek aşamalı bir sürece girildiği yönündeydi. Umulan

27 http://www.bbm.gov.tr/Forms/p_NewsAnnouncementDetail.aspx (20.08.2009)

ise, ilk elde şiddetin dışlanması, sonra da Avrupa Birliği sürecinde “Kürt Sorunu”nun çözümüyüdü. Peki “Kürt Sorunu” neydi?

“Kürt Sorunu,” yakın zamana kadar, ilk ve asıl olarak, geçmişte eski (17. yüzyılda yazılı edebiyata sahip), kalabalık (tahminler 20 ila 40 milyon arasında değişmektedir) ve ulusçuluk ideolojisiyle yüz yıl önce tanışmış bir halkın modern devletlerin oluşturduğu devletlerarası sistemde temsil edilmemesi sorunudur. İkinci olarak, Kürtlerin yaşadığı coğrafyanın 17. yüzyılda İran ile Osmanlı devletleri arasında ikiye bölünmüş olduğu gerçeğidir. Üçüncü olarak, Birinci Dünya Savaşı’ndan sonra, Osmanlı İmparatorluğu’nun tasfiye sürecinde imparatorluk coğrafyasında yaşayan Kürt nüfusunun üç ayrı modern devlet (Türkiye, Irak ve Suriye) arasında bir kez daha bölünmüş olması ve her devletin egemenliğinde bulunan bölgedeki Kürt nüfusunun o devletin temel etnik yapısına asimile edilmesi çabasıdır. Kürt nüfus, buldukları bütün ülkelerde, bu asimilasyon çabalarına karşı zaman zaman ayaklanarak direnmiş, ancak geçici başarılar dışında bir şey elde edememişti.

1968’de hemen bütün dünyada saman alevi gibi parlayıp sönen ayaklanmalar sonucunda, o güne kadar bütün muhalefet hareketlerinin temel strateji olarak belirlediği “önce devleti ele geçir/devlet kur, sonra dünyayı değiştir” anlayışı sorgulanmaya başlandı ve bu sorgulamadan “çevre,” “kadın,” “insan hakları,” “barış” ve diğer kimlik haklarını savunan toplumsal hareketler güçlenerek çıktı. Ortaya çıkan yeni toplumsal hareketler, ele ettikleri başarılarla, sorunların en azından bir kısmının devlet iktidarı ele geçirilmeden de çözülebileceğini gösterdi.²⁸ 1989’da “Sosyalist Sistem”in çökmesiyle birlikte, devlet odaklı ve aşamalı bir “kurtuluş” anlayışının çıkmaz sokak olduğu kesinleşti. Bu koşullarda, 1990’da toplanan Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı Paris Zirvesi’nde kabul edilen Paris Şartı ile birlikte Avrupa’da ve bütün dünyada yeni bir dönem başladı:

“Biz, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı’na taraf Devletlerin Devlet ya da Hükümet Başkanları, köklü değişikliklerin ve tarihi beklentilerin yer aldığı bir dönemde Paris’te biraraya geldik. Çatışma dönemi ve Avrupa’nın bölünmüşlüğü artık sona ermiş bulunuyor. İlişkilerimizin bundan böyle saygı ve işbirliği üzerine kurulacağını ilan ederiz.

28 Wallerstein, Immanuel/Arrighi, Giovanni/ Hopkins, Terence (1995), *Sistem Karşısı Hareketler* (İstanbul: Metis Yayınları) (çev.: S. Sökmen, B. Somay, C. Kanat).

Avrupa, kendisini geçmişin mirasından kurtarıyor. İnsanların cesareti, halkların iradelerinin gücü ve Helsinki Nihai Senedi'ndeki fikirlerin kuvveti Avrupa'da yeni bir demokrasi, barış ve birlik dönemi açmıştır.

Bugün, halklarımızın onlarca yıldır besledikleri umut ve beklentilerin gerçekleştirilmesi; insan haklarına ve temel hürriyetlere dayalı demokratik sisteme kesin bağlılık, ekonomik özgürlük ve sosyal adalet yoluyla refah ve tüm ülkeler için eşit güvenlik zamanıdır. [...]

Milletlerimizin tek yönetim sistemi olarak demokrasiyi kurmayı, sağlamlaştırmayı ve güçlendirmeyi taahhüt ederiz. Bu çabamızda aşağıdaki hususlara sadık kalacağız;

İnsan hakları ve temel hürriyetler, tüm insanların doğumlarıyla birlikte iktisap ettikleri vazgeçilmez haklardır ve kanunlarla garanti altına alınmışlardır. Bunların korunması ve geliştirilmesi devletin başta gelen görevidir. Bunlara saygı, zorba bir devlete karşı asıl güvenceyi oluşturur. Bunlara uyulması ve tam olarak uygulanması hürriyetin, adaletin ve barışın temelidir. [...]

Ulusal azınlıkların etnik, kültürel, dil ve dini kimliklerinin korunacağını, ulusal azınlıklara mensup kişilerin bu kimliklerini ayırma tabi tutulmaksızın korumaya ve geliştirmeye hakları olduğunu teyit ederiz.”²⁹

Paris Şartı'nın ilanından sonra, Avrupa Birliği, merkezi kurumlarını güçlendirerek hızlı bir büyüme sürecine girmeden hemen önce, 1993'te toplanan Kopenhag Zirvesi'nde üyelik kriterlerini yeniden belirledi:

“Aday ülkeler:

Demokrasiyi,

Hukukun üstünlüğünü,

İnsan Haklarını,

Azınlıklara saygı gösterilmesi ve korunmasını,

İşleyen bir piyasa ekonomisinin varlığını ve Birlik içinde piyasa güçleri ve rekabetçi baskı ile başedebilecek kapasiteyi garanti eden kurumların istikrarını sağlamış olmalıdır.”³⁰

Avrupa Birliği, böylece, başladığı duyurulan yeni döneme kendini uyarlayan ilk yapı olmayı başardı, oniki olan üye sayısını 1995'te onbeşe, 2004'te

29 <http://www.byegm.gov.tr/icerikdetay.aspx?Id=134> (30.08.2009)

30 <http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=302&l=1> (30.08.2009).

yirmibeşe ve 2007’de de yirmiyediye çıkardı.³¹ Bu arada üyelik başvurusunu 1987’de yapan Türkiye, 2005’te aday ülke olarak kabul edildi ve tarama sürecinin ardından üyelik müzakerelerine başladı.³²

“Sosyalist Sistem”in çöktüğü, Türkiye’nin Avrupa Birliği macerası yaşadığı dönemde, Irak’ın Kuveyt’i üzerine 1991’de gerçekleştirilen Birinci Körfez Harekatı sonrasında ilan edilen güvenli bölgelerden kuzeydekinde bulunan Kürt nüfus geçen dönemde yerel devlet organları oluşturarak kendi kendini yönetme konusunda Türkiye’nin de desteğiyle belli aşamalar kaydetmişti. 2003’te gerçekleştirilen İkinci Körfez Harekatı sonucunda Saddam Hüseyin liderliğindeki BAAS rejimi yıkıldı ve ABD işgali koşullarında Kürtlerin de kurucu unsur olduğu yeni bir devlet kuruldu, Kürt bölgesi hızla gelişmeye başladı. Suriye’de ise BAAS rejiminin kurulmasından beri vatandaş kabul edilmeyen Kürt nüfus bu dönemde örgütlenme ve hak talebi yolunda adımlar attı. İran ise, imparatorluk mirasının etkisi ve rejimin dinsel niteliğiyle uyumlu bir biçimde Kürt nüfusun bazı kolektif haklarını sağlama konusunda en ileri ülke konumundaydı.

Bütün bu gelişmeler dünyanın en kalabalık devletsiz halklarından biri olan Kürt halkının dört ayrı devlet sınırları içinde yaşadığı sorunlarının tamamen farklılaşması ve yaşadıkları serüvenin birbirinden iyice ayrışması sonucunu doğurdu. Türkiye, bu koşullarda, aslında Cumhuriyet’in kuruluşundan itibaren en önemli sorunu olan, son yirmibeş yıldır kanlı bir çatışmaya yol açan kendi “Kürt Sorunu”nu ABD, Irak, Irak Kürdistan Federe Devleti ve Suriye ile dirsek teması içinde çözmeye kalkıştı. Görünen o ki, ortaya çıkacak çözüm kısa vadede Kürtlerin “Kürt Sorunu”nu çözmeye yetmeyecek, ama orta vadede en azından Suriye’deki Kürtlerin vatandaş olması ve temel haklara kavuşmasıyla, Irak’taki Kürtlerin geleceklerinden daha çok güven duymasıyla ve Türkiye’de yaşayan Kürtlerin Avrupa Birliği üyesi bir devletin “azınlık haklarına saygı gösteren ve koruyan istikrarlı kurumlarına” kavuşmasıyla sonuçlanacak. Kuşkusuz, ortaya çıkacak çözümde en büyük fedakarlığı geçmişteki temel sorunları olan “devletsizlik” halini- PKK ve onu kendi siyasal temsilcileri olarak gören kesim ikna edilebildiği oranda- kabul ederek Kürtler yapacak, ama anlaşılabilir bu süreçte en az söz hakkına sahip olan kesim de onlar olacak...

31 Avrupa Birliği’nin niteliği, yetenekleri ve geleceği sürekli bir tartışma konusudur. Bu tartışmalarda, kuşkusuz, ortaya çıkan yapının henüz oluşum halinde olmasının da rolü büyüktür. Bu tartışmalarda en önemli saptamalardan birini Çağlar Keyder yaparak, Avrupa Birliği’ni gönüllü olarak kurulan bir dünya-imparatorluk olarak tanımlamıştır: Keyder, Çağlar (2003), *Memalik-i Osmaniye’den Avrupa Birliği’ne* (İstanbul: İletişim Yayınları).

32 <http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=264&l=1> (31.08.2009).

Ancak, yaşadığımız belirsizlik ortamının geleceği öngörmeyi her zamankinden daha çok güçleştirdiği de bir gerçek. Önemsiz görölen ya da kolayca aşılabileceği düşünölen bir aktörün yapacağı küçük bir hamlenin bile öngörülemez sonuçlar doğurabileceği koşullarda yaşadığımızı hiç unutmamız gerekiyor.

